

INDEKS VOJNE ENCIKLOPEDIJE

U predgovoru Indeksa Redakcije Vojne enciklopedije (VE) kaže se: »Indeks ovako sistematizovan i ovalikog obima, prvi put izlazi u nas, te verovatno ima i nedostataka. Svaka sugestija dobro bi došla Redakciji za Indeks drugog izdanja Vojne enciklopedije«. Odazivajući se ovoj želji pokušaću da ukratko iznesem neka svoja zapažanja.

Indeks (XI sveska VE) zaista je nešto novo u odnosu na indekse svih do sada izdatih enciklopedija. *Njegova osnovna koncepcija je izvrsna i originalna.* U njemu je umešno primenjena kombinacija jednostavne obrade dosadašnjih indeksa sa stvaralačkom tematskom obradom ne samo važnijih alfabetskkih jedinica (AJ), tj. posebno obrađenih članaka u 10 svezaka VE, nego i drugih važnih pojmova, tzv. indeksnih jedinica (IJ), izvučenih iz teksta raznih AJ i unetih u Indeks.¹ Obim ovog prikaza ne omogućava da iznesem sve što je dobro — a toga ima dosta u Indeksu. To nije ni potrebno, jer sam Indeks, kao celina, to dovoljno rečito i jasno pokazuje. Zato ću se ograničiti samo na ono što je moglo biti bolje.

Indeks je utoliko bolji ukoliko korisnik može brže i neposredno da nađe neki pojam (IJ) i mesta (lokacije) gde se o njemu govori u sveskama VE, i ukoliko može dobiti bolji *uvid u sadržinu tih IJ*, a samo po nuždi, tj. posredno, one podatke koji su navedeni na drugom mestu — u nekoj drugoj IJ. Na primer, ako korisnik čita tematsku obradu IJ *Težište* (str. 469), on će *neposredno* naći IJ (štampane kurzivom), u kojima se govori kako, gde i čime se ostvaruje težište (*Ekonomija snaga* 2-713b; *Manevar* 5-364b; *Nadmoćnost* 5-799b i *Vatra* 10-368d), a zatim i podatke: prenošenje težišta, 10-69a (nast.), 2-714b, 5-368b, 7-363c, 10-70a (nast.) i težište rata, 1-671c, 1-672c, 10-72a (nast.). Ali, ako čitalac, čitajući neki članak naiđe na pojmove *prenošenje težišta* ili *težište rata*, pa ih potraži kao posebne IJ; prenošenje težišta (na slovo P), a težište rata (na slovo T), neće ih naći u Indeksu, jer su, po mom mišlje-

¹ Svi pojmovi u Indeksu, bilo da su naslovi članaka, tj. alfabetske jedinice (AJ), bilo da su izvučeni iz njih — nazivaju se *indeksne jedinice* (IJ).

nju, neopravdano izostavljeni.² U tematskoj obradi IJ *Težište* postoji i sledeći tekst — v. Operativno težište, Strategijsko težište, Taktičko težište.³ To, po pravilu, znači da su navedene IJ posebno šire obrađene, tako da bi njihovo kompletno unošenje u IJ *Težište* proširivalo obim Indeksa, a možda i smanjivalo preglednost. Iako je ovakav postupak često opravdan, ipak se postavlja pitanje: da li bi prednosti *kompletnog unošenja podataka* (barem onih IJ čija tematska obrada nije suviše velika ili po sadržini komplikovana) *nadoknadile* ne samo navedene nedostatke (jer je prostora bilo dovoljno, a ima i mnogo IJ koje po obimu zauzimaju i po nekoliko stubaca u Indeksu) nego i *uštedele dosta vremena koje se neizbežno mora izgubiti* traženjem podataka na drugom mestu u Indeksu. Bolje bi bilo da su podaci pretežno neposredno navođeni u samoj IJ koja se obrađuje, a da je znak — v. sveden na razumnu meru, jer je zbog toga smanjena jednostavnost i praktičnost njegovog korišćenja.⁴ Još nepovoljniji primer nepotrebne primene uputnica može se videti u odeljku *Ćirilčno izvorno pisanje*, gde je na 10 stranica Indeksa navedeno preko 90% IJ za koje je trebalo dati neposredno podatke.⁵

Nepravilne upotrebe uputnica ima i u tematskoj obradi mnogih IJ, jer je znak — v. veoma često upotrebljavan za *najveći broj IJ* koje imaju samo po 1, 2, 3 ili 4 podatka (lokacije).⁶ Zar ne bi bilo bolje da su za sve takve IJ navedeni svi podaci, tako da ih korisnici mogu naći bilo u tematski obrađenoj IJ, bilo u IJ koja je posebno data u Indeksu?

² Nedoslednosti u ovom smislu ima mnogo: u Indeksu se negde neopravdano ne navode, a negde s pravom navode IJ koje počinju istom rečju. Na primer, u IJ *Borba* (str. 122) u glavnoj temi *Na kopnu*, u podtemi *Vrste*, navedene su sve vrste borbe, a zatim na istoj strani posebno sve vrste koje počinju sa *borba*: *Borba nožem*, *borba prsa u prsa*, *Borba u dubini odbrane* — podvučene su istovremeno i AJ. Međutim, na istoj strani nije uvedena IJ *borba u mešovini* i IJ *borba u raketno-nuklearnim uslovima*, iako su za njih dati podaci, takođe na istoj strani u glavnoj temi *Na moru* u podtemi *Vrste*.

³ Znak — v. (vidi) je tzv. *uputnica* kojom se korisnik upućuje da u Indeksu posrednim putem traži one IJ koje ga interesuju.

⁴ Na primer ako korisnik pregleda str. 87 (tj. sam početak Opšteg indeksa) odmah će naići na ovakve IJ: AALBORG — v. OLBOR; AAR — v. AARGAU — v. ARGAU i dalje ukupno 33 takve IJ na istoj strani. Na stranama 90, 91, 92 i 93 ima po 40—46 takvih IJ. Na str. 139 od ukupno 198 ima 127 uputnica; na str. 133 ima 111 od 151, na str. 134 ima ih 114 od 193, itd. To znači da korisnici moraju da traže podatke na drugom mestu toliko puta koliko ima takvih uputnica. Umesto toga trebalo je jednostavno stavljati, na primer, AAR (Ar, r. Švc), 9-645c, 7-785c, a na str. 97 — AR (Aar, r. Švc.) 9-645c, 7-785c, ili umesto AARGAU — v. ARGAU staviti AARGAU (Argau, kanton, Švc.), 9-646a, a na str. 98-ARGAU (Aargau, kanton, Švc.), 9-646a.

⁵ Na primer, umesto što je na str. 531 Indeksa stavljeno *Абрамович Всеволод Михайлович* — v. АБРАМОВИЧ Vsevolod, trebalo je staviti *Абрамович Всеволод Михайлович* (Abramović Vsevolod, rus. pilot), 1-8a, a na str. 87 *Абрамович Всеволод* (Абрамович Всеволод Михайлович, rus. pilot), 1-8a, itd.

⁶ Na primer, u IJ *IRAN* (str. 228) od 20 geografskih IJ sa — v. 18 ima po 1, a 2 po 2 podatka; u IJ *BOSNA* i *HERCEGOVINA* (str. 12) u podtemi *Period turske vlasti* od ukupno 49 IJ sa — v. 28 IJ ima po 1, 6 po 2, 5 po 3 i 2 po 4 podatka. Slično je u glavnim temama i podtemama IJ svih država

Ima veliki broj IJ na koje se upućuje sa — v., ali ih nema u Indeksu, jer su zbog nepažnje izostavljene.⁷

Za izvlačenje posebnih IJ (pojmovi) iz tekstova AJ i sadržinu tematske obrade IJ nije postignut ni približno isti kriterijum. Prirodno je da moraju postojati izvesne razlike, ali one ne bi smele da budu tako krupne. Naime, neopravdano su izostavljene mnoge važne IJ (pojmovi), naročito iz najvažnijeg dela VE (taktike, operatike, strategije, obuke), kao što su: *elementi borbe* (a uneti su mnogi manje važni: elementi situacije, elementi unutrašnje orijentacije foto-snimaka i sl.), *dubina borbenog poretka* (a uvedena je dubina borbenog poretka artiljerije, iako je ona samo deo opšteg poretka), *glavnina armijske artiljerije* i *glavnina divizijske artiljerije* (a ima *kolonska*, odnosno *odsečna artiljerija*), *gustina snaga* (a uneta je gustina artiljerije — opet kao deo opšte gustine), *operativna dubina*, *brzina kretanja*, *dužina marša*, *organizacija marša*, *širina fronta*, *tempo gonjenja*, *prenošenje težišta*. Zatim nisu date mnoge vrste taktike, strategije, doktrine, razne vrste: *borbenog poretka*, *položaja*, *mostobrana*, *maskiranja*, *osmatranja*, *osmatračnica*, *osiguranja*, *vatre* i mnogih drugih. Nema IJ Jugoslovenska armija, Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije, ni naziva još nekih jedinica: *Zdrug*, *Bojna*, *Satnija*, *Steg* (najveća kineska jedinica u XVII i XVIII v.), *Pešadijska pukovnija*, *Stotina*, *Polubrigada*, *Poluvod*, itd. Neke od ovih IJ su unete u tematsku obradu, a izostavljene u Indeksu; nekih ima u Indeksu, a nema u tematskoj obradi, a neke su potpuno izostavljene i u jednom i u drugom delu. Nasuprot tome u Indeksu su unete IJ *drugostepe-nog značaja*, na primer: *litar*, *kilogram*, *minut*, *sekund* i druge mere, zatim tipovi aviona, tenkova, brodova i sl., od najstarijih do najnovijih, sa tačnom oznakom kojoj državi pripadaju, zatim sitni delovi jahaćeg pribora i mnogi drugi više tehnički nego vojni pojmovi. Ali, dobro je što su uneti ti sitni pojmovi, zato što je o njima pisano u AJ, te ih korisnik Indeksa može naći ako mu bude potrebno, a naveo sam ih samo da se uoči nesklad između važnosti ovih IJ koje su našle mesto u Indeksu i onih koje su izostavljene.

Ni u pogledu *sadržine tematske obrade IJ nije postignut jedinstven kriterijum*. U nekim tematskim obradama nisu navođeni

(u geografskim: *Gradovi*, *Hidrografija*, *Reljef* i dr. i istorijskim: *Periodi*, *Ratovi* i dr. U IJ SANITETSKA SLUŽBA (str. 415) od 24 IJ u podtemi *Ličnosti* 21 ima samo po 1, 2 po 2 i 1 tri podatka; u IJ INTENDANTSKA SLUŽBA u podtemi *Jedinice* i ustanove (str. 227) gotovo sve IJ imaju samo po 1 ili 2 podatka; u IJ DRŽAVA od 12 IJ 10 imaju samo po 1 podatak, a pošto su istovremeno i AJ trebalo ih je ispisati kurzivom, itd.

⁷ Na primer, u IJ *Artiljerija* (str. 100) — v. *Upotreba artiljerije*; u IJ BOSNA i HERCEGOVINA (*Srednjevekovna bosanska država*, *Ličnosti*, str. 124) — v. *Stefan Kotromanić*; u IJ FRANCUSKA (*geografija*, str. 191) — v. *Grenobl*, — v. *Bretanja* (*poluostrvo*); u IJ DOMOBRANSTVO (*Divizije*, str. 162) — v. *Četvrta pješaka divizija*; u IJ IRAN (*Geografija*, str. 228) — v. *Bušehr*, — v. *Huzistan*, — v. *Rast*, — v. *Makran*; u IJ KRETANJE (str. 270) — v. *Brzina kretanja*; u IJ PEŠADIJA (*Organizacija i formacija*, str. 358) — v. *Pešadijska divizija*; u IJ POLJSKA (*Geografija*, str. 370) — v. *Pilica*, v. *Zapadni Karpati*; u IJ SJEDINJENE AMERIKKE DRŽAVE (*Hidrografija*, str. 429) — v. *Alabama*; v. *Roanok*, — v. *Saskvihena*, — v. *Tombigbi*, itd.

pojmovi koji se nalaze u AJ koja se obrađuje, već samo podaci iz drugih AJ koji neposredno ili posredno dopunjavaju njenu tematiku; u neke je unet i po neki podatak iz same AJ, a ima i takvih u koje su uneti, tako reći, svi važniji podaci koji se odnose na IJ koja se obrađuje, naročito iz njene odgovarajuće AJ. Ovo poslednje je najpravičnije, jer je neosporno da AJ u sveskama VE sadrže najbitniji deo podataka i da je logično da i njihove odgovarajuće IJ (koje se tematski obrađuju) obuhvate najveći deo podataka srednjih na najcelishodniji način i dopunjeni važnim podacima iz drugih AJ. Nije realno očekivati da se čitalac veoma obimnog i nepreglednog teksta u većini AJ može lako snaći i brzo naći mnogobrojne pojmove koji se u tom tekstu »kriju«, ako nije tačno zabeležena njihova lokacija. Evo nekoliko karakterističnih primera:

Iz uvodnog dela IJ *Taktika* (str. 463 Indeksa), koji se odnosi na KoV, RM i RV, ispred podteme (naslova) *Posebna dejstva* neopravdano je izostavljena podtema *Načela (principi)* sa celim njenim sadržajem, tim pre što je ova podtema posebno uneta u IJ *Pomorska taktika* (str. 372) i *Vazduhoplovna taktika* (str. 463), a i zato što bi tematska obrada IJ *Taktika*⁸ bila obogaćena jednom tako važnom podtemom. Veliki nedostatak ove IJ je u tome što je na kraju odeljka *Kopnene vojske* napomenuto sledeće: »*Taktike pojedinih naroda i država: — v. odgovarajuće indeksne jedinice*« (kurziv M. Š.). Umesto toga bilo bi mnogo bolje da su za te taktike (kao posebne IJ) u tematskoj obradi IJ *Taktika* dati svi podaci koji bi omogućili korisnicima da neposredno nađu ono što ih interesuje i da *bez potrebe ne gube vreme tražeći podatke na drugom mestu kojih uopšte nema ili ima samo u beznačajnom obimu*. Naime, korisnici Indeksa neće ništa naći o taktici čak ni u IJ najvećeg broja evropskih država (Albanija, Austrija, Austro-Ugarska, Belgija, Bugarska, Čehoslovačka, Danska, Finska, Holandija, Mađarska, Norveška, Poljska, Rumunija), a da se i ne govori o mnogobrojnim drugim državama i narodima.

Smatram da je za kompletnu tematsku obradu IJ, kao što su *Taktika*, *Operatika*, *Strategija*, *Doktrina*, *Privreda*, *Pešadija*, *Artiljerija* i sličnih IJ bilo bolje da su prikupljeni svi značajniji podaci iz svih AJ VE u kojima je pisano o njima, naročito iz članka *Vojne istorije*, jer su borbe, bojevi, bitke, operacije i ratovi, u suštini, konkretna primena teorije i prakse taktike, operatika, strategije, doktrine itd., kao i primene raznih rodova, vidova i službi oružanih snaga. Umesto toga mnogi značajni podaci ostali su *razbacani po raznim IJ* ili uopšte nisu ni zabeleženi. U stvari, najbolje je bilo da je primenjena *kombinacija oba načina*, tj. da su, recimo, za francusku taktiku navedeni isti podaci i u IJ *Taktika* i u IJ *Francuska* i u posebnoj IJ *Francuska taktika*, jer se time ne bi mnogo proširio obim Indeksa, a korisnik bi neposredno našao podatke bilo da ih traži u IJ *Taktika*, bilo u IJ *Francuska* bilo u IJ *Francuska taktika*. Da bi IJ *Taktika* bila što

⁸ AJ *Taktika* u 9. svesci VE ima preko 50 stubaca.

kompletnija trebalo je umesto podteme *Vrste* (str. 463) staviti *Vrste i taktike nekih država, naroda i njihovih formacija* i u ovom delu (a posebno i u Indeksu), po azbučnom redu navesti, pored onih koje su već unete, još preko 50 vrsta.⁹

Kompromis u pogledu unošenja ili neunošenja podataka u tematsku obradu IJ iz odgovarajuće AJ većinom je primenjen u IJ iz domena istorije i geografije, tj. u IJ država i ratova, koje i u AJ imaju neku vrstu sadržaja. Tako se u IJ država u glavnoj temi GEOGRAFIJA nalaze gotovo svi naslovi (teme, podteme) koji postoje i u AJ državne granice, reljef, hidrografija, klima, saobraćaj, stanovništvo, državno uređenje, privreda (i njene grane) sa podacima iz odgovarajuće AJ, dopunjenim podacima iz drugih AJ, samo su te teme (podteme) unete u Indeks po azbučnom redu, a ponegde dopunjene i nekim novim temama (na primer, gradovi, prekomorske teritorije, protektorati i sl., ali i sa podacima iz same AJ — što je pravilno). Slično je postupano i u glavnoj temi ISTORIJA, ali su periodi, odnosno ratovi navođeni hronološki, a ne abecednim redom, s tim što su u okviru tih perioda, odnosno ratova, izdvajane pojedine podteme i iz drugih AJ i iz odgovarajuće AJ — što je takođe pravilno. Međutim, ako se uporedi tematska obrada IJ *Napoleonovi ratovi* (str. 321 Indeksa) sa AJ *Napoleonovi ratovi* (6. sveska VE, str. 36—60) videće se da se njihov sadržaj po temama (podtemama) samo donekle poklapa, s tim što je on u tematskoj obradi proširen mnogim, čini se, nedovoljno značajnim podacima, naročito imenima raznih komandanata i učesnika u tim ratovima. U okviru nekih ratova bilo bi bolje preglednije da su izdvojene podteme, na primer: bitke, komandanti, države učesnice, planovi i sl. Isto tako se čini da je u ovom slučaju sadržaj u AJ iznet kompletnije i preglednije te bi bio bolji za osnovnu tematsku obradu indeksne jedinice (sa neophodnim dopunama) nego što je bez potrebe izmenjen. U njemu je svaki rat izdvojen posebno, jer čini celinu, a u IJ je ponegde spojeno nekoliko ratova zajedno.

U IJ *Francuska* (str. 192) u svim njenim podtemama trebalo je za mnoge IJ navesti sve podatke umesto znaka — v. U podtemi *Feudalni period* bilo bi bolje da su navedeni ratovi, bitke, a u glavnoj temi PRVI SVETSKI RAT iz odeljka *Tok operacija* izostavljeni komandanti, jer spadaju u podtemu *Rukovođenje — komandovanje*. Umesto podteme *Tok operacija* (iz kojih je svakako slučajno izostavljena najvažnija IJ Marna) bolje bi odgovarale podteme *Bitke, Operacije*, a u podtemu *Rukovođenje — komandovanje*, pored značajnih komandanata i ličnosti, navesti organe i međusavezničke konferencije. Od *organa* je, pored navedenog Ratnog ekonomskog komiteta, svakako trebalo uneti Ratni komitet i Vrhovni saveznički ratni komitet (savet), a možda i još neki. Od

---

⁹ Obim ovog prikaza ne dozvoljava da konkretno navedem sve te interesantne vrste sa mnogim njihovim lokacijama. Zar korisnike ne bi interesovala taktika Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, taktika Slovena i naših naroda u prošlosti i mnoge druge taktike o čijem je razvoju i karakteristikama pisano u svih 10 svezaka VE?

međusavezničkih konferencija trebalo je navesti tri konferencije u Šantiju (6—9. XII 1915, u proleće 1916. i 15—16. XI 1916), konferenciju u Rapalu 6—7. XI 1917. i u Dulanu 23. III 1918, jer su na njima rešavani najvažniji problemi rukovođenja i komandovanja. U temi *Ratni potencijal, iskustva i pouke* nema ništa o pešadiji i strategiji, a o *taktici* samo tri podatka, ali u glavnoj temi VOJNOPOMORSKA ISTORIJA. Ni u glavnoj temi DRUGI SVETSKI RAT takođe nema ništa o doktrini, taktici, operatici i strategiji kopnene vojske.

Indeksna jedinica *NARODNOOSLOBODILAČKI ODBOR* (str. 322) pravilno je dopunjena podacima iz drugih AJ, ali je trebalo navesti i njegove vrste (nazive): Glavni narodnooslobodilački odbor, Narodnooslobodilački komitet, Narodnooslobodilačko veće, Odbor narodnog oslobođenja, Odbor narodnooslobodilačkog fronta, Sreski odbor, Revolucionarno veće i sve ove IJ posebno uneti i u Indeks (samo je uneta IJ Glavni narodnooslobodilački odbor). Time bi ova IJ bila potpunija. U IJ *LAFET* (str. 277) u tematskoj obradi uglavnom su navedeni svi podaci iz AJ *Lafet*, ali su neki delovi i tipovi lafeta izostavljeni i u Indeksu. Isto tako i u IJ *ORUĐE, ARTILJE-RIJSKO* (str. 346) uglavnom su dati neki naslovi iz AJ, ali su izostavljene mnoge vrste i u Indeksu.

Ako se uporedi tematska obrada IJ *Automobil* (str. 105) sa sadržajem ove AJ u 1. svesci VE, str. 388 videće se sličan postupak kao i kod Napoleonovih ratova. Umesto da je za osnovu tematske obrade uzet jasno i pregledno iznet sadržaj iz AJ, uzete su neke nove pod teme, na primer Sastavni delovi (umesto *Konstrukcija* koja obuhvata sve najvažnije delove automobila). Međutim, u sadržaju predmete uneti su većinom delovi o kojima se govori u drugim AJ i samo neki delovi kao što su *kočnice, Motori, sa unutrašnjim sagorevanjem*, ali sa lokacijama iz drugih AJ), tako da korisnik može steći utisak kao da se automobil sastoji samo iz navedenih delova, jer su izostavljeni najvažniji, čak i oni koji postoje u sveskama VE kao AJ: *Mlazni motor, Klipni motor, Ampermetar, Manometar, Obrtomer, Termometar i Voltmetar*, iako je i u ovim IJ trebalo dati podatke iz AJ *Automobil*. I ne samo to što nisu navedeni svi delovi automobila u tematskoj obradi, nego ni jedan deo nije unet u Indeks kao posebna IJ, kao što su: karoserija; ram (ima IJ ram žiroskopa); motor; gasni motor (ima IJ gasni motor za pogon broda), postoji i IJ klipni motor brodski i vazduhoplovni; transmisija (i njeni delovi); kvačilo (spojnica), menjačka kutija, razvodna kutija (to je i AJ, ali sa podacima za PAA); kardanski prenos; zadnji most i (njegovi delovi): diferencijal (ima IJ, ali kao računar) glavčina i dr.; hodni deo; uređaj za upravljanje; za *Kočnice* nije dat podatak iz AJ niti vrste: mehanička, sa papučama, hidraulična (ima IJ, ali za cevi art. oruđa), servokočnica, vazdušna; elektrouređaj; kontrolni uređaji. Dakle, i ovde se vidi *nejednak kriterijum* za izvlačenje IJ iz teksta alfabetskih jedinica, a i nedoslednost u pogledu navođenja podataka iz AJ *Automobil*, jer su na str. 105 Indeksa u pod temi *Vrste* navedene sve vrste auto-

mobila iz AJ Automobil sa njihovim lokacijama. To je u isto vreme i kompromis — nešto navesti, a nešto izostaviti.

Dok je u IJ *KARTA* (str. 252) iznet gotovo kompletan sadržaj ove AJ (pravilno dopunjen još nekim podacima), u tematskoj obradi IJ *ARTILJERIJA* (str. 100) uneti su uglavnom samo podaci koji u njoj nisu obrađeni ili su samo pomenuti (naročito uputnice). Čini mi se da bi bilo bolje da je, pored navedenog, tematski obrađena sadržina od preko 30 punih stubaca AJ *Artiljerija*, jer je iz tog teksta izostavljeno mnogo podataka koji bi korisnike svakako interesovali. Mnoge od tih podataka trebalo je obraditi i kao posebne IJ. Na primer: organizacija artiljerije, tehnički razvoj, taktičko-tehnički podaci, literatura, a u delu *Taktika* navesti i sve lokacije gde se govori o taktici. Naime, o svim ovim pojmovima se iznose podaci razbacano kroz ceo tekst AJ, pa bi za korisnika bilo lakše i korisnije da su prikupljeni na jednom mestu. Na primer, podatke o taktici artiljerije: 1-235b, 1-236c, 1-237b, 1-238d, 1-240a, 1-242d, 1-244b (nast.) itd., trebalo je uneti u deo *Taktika* ispred Artiljerijski napad. Iz vrsta artiljerije izostavljene su: glatka, olučna, motorizovana, organska (divizijska, korpusna, brigadna), artiljerija rezervne vrhovne komande (ARVK), laka, klasična, sporetmetna, srednja, a nema ih ni u Indeksu kao posebne IJ. U IJ *Grupe, artiljerijske* (str. 209) navedene su samo dve vrste ovih grupa: kombinovane i obalske, a izostavljene najvažnije: armijska (AAG), brigadna (BRAG), divizijska (DAG), korpusna (KAG), protivavionska (PAAG) i pukovska (PAG), ali su ove IJ posebno unete u Indeks. Međutim, ni na str. 209 ni u Indeksu nisu navedene sledeće artiljerijske grupe: raketnih bacača, za blisku borbu, za daljnu borbu, odnosno daljeg dejstva (DD), za kontrabateriranje, za neposredno gađanje (GNG), za neposrednu podršku, za opštu podršku, za ojačanje dejstva divizijske artiljerije, za rušenje i za podršku pešadije. U Indeksu su unete samo još minobacačka i protivminobacačka artiljerijska grupa, pa se postavlja pitanje zašto nisu unete i one izostavljene ili zašto su ove dve navođene iako su i one uzete iz AJ *Grupe, artiljerijske*?

Ako se uporede tematske obrade IJ pojedinih rodova uočice se izvesne razlike: u IJ *Konjica*, *Oklopne jedinice*, *Jedinice veze*, i *Inžinjerija* umesto teme *Taktika*, kao što je navedeno u IJ *Artiljerija* i *Pešadija*, stavljena je tema *Upotreba*; samo je u IJ *Inžinjerija* navedena podtema *Pisci*, a možda ih je i u ostalim trebalo navesti, kao i podtemu *Literatura*; u IJ *Konjica* i *Oklopne jedinice* navedena je podtema *Istaknuti komandanti i organizatori*, ali ove podteme nema u drugim rodovima. Ostale razlike proizilaze iz specifičnosti pojedinih rodova.

U pogledu *tehničkog uređenja* čini mi se da nije racionalno iskorišćen prostor — ima mnogo potpuno praznih i nepopunjenih stranica (belina), umetnički crteži, simboli i ukrašavanje slova ne odgovara indeksu kao običnom priručniku — to je samo povećalo cenu Indeksa i troškove štampanja; ne vidim na osnovu kakvog kriterijuma je dat *redosled sadržaja* Stručnog indeksa od str. 1—84; četiri opšte napomene koje su razbacane po mnogim stranicama

Opšteg indeksa i ponavljane po nekoliko puta trebalo je uneti na str. 86, gde su i inače data Objašnjenja za njegovu upotrebu; *redosled* po abecedi na mnogim mestima nije celishodan, jer se pojmovi bez potrebe prekidaju tako da se gubi kontinuitet — na primer, umesto da su izređani svi pojmovi koji počinju sa Savez na str. 418 prvi stubac, u drugom i trećem stupcu iste strane ubacuju se svi pojmovi koji počinju sa savezna i savezni, da bi se opet na toj i sledeće dve strane ređali pojmovi koji počinju sa savez (uporedi sa poštanskim telefonskim imenikom u kojem su redom nabrojani svi savezi, a zatim pojmovi savezna, savezni); umesto da su IJ: C, Armijska grupa, C, Armijski odred i sve IJ koje počinju sa samostalnim slovom C (kao C-4, C-40, C-19, itd.) stavljene na samom početku slova C na str. 133, one su ubačene na str. 134, a sličnih slučajeva ima mnogo. I u redosledu ima nedoslednosti u pogledu ovog opšteg stava, ali u pozitivnom smislu, na primer, na str. 110 IJ Bar Karl i Bar Žan stavljene su ispred IJ Barada, na str. 349 — IJ Ot Karl, Ot Mihel i Ot Pol pravilno su stavljene ispred IJ Otadžbina. Ispisivanje rednih brojeva jedinica slovima veoma je nepraktično i nepregledno. Bilo bi bolje da su sve jedinice izdvojene u poseban odeljak, i to po državama, a u okviru njih i frontovi, grupe armija, armije, divizije, pukovi, grupe i slično, s tim što bi se najpre izređali arapski brojevi, a zatim abecednim redom nazivi jedinica koje ne počinju rednim brojem, ili obratno — najpre ove pa posle one sa rednim brojevima. Na taj način bi se dobio i uvid u to kojim je jedinicama koja država raspolagala, a i dobila bolja preglednost Indeksa.

Pukovnik u penziji
Milutin SUSOVIĆ